
Thương lượng sự Thay đổi Cơ bản: Hiểu và Mở rộng các Bài học của các cuộc Đàm phán Bàn Tròn Ba Lan (Kỳ 6)

(Negotiating Radical Change: Understanding and Extending the Lessons of the Polish Round Table Talks)

Dịch giả: Nguyễn Quang A

PANEL BA: ĐỜI SỐNG HÀNG NGÀY VÀ CUỘC ĐUA CHÍNH TRỊ

Giám mục Bronislaw Dembowski

Giám mục giáo xứ Włocławek từ 1992 và Giáo sư Triết học tại Đại học Công giáo Lublin 1981, Bronislaw Dembowski (sinh năm 1927) đã tham gia vào các cuộc Đàm phán Bàn Tròn như một nhà quan sát cho Giáo hội Công giáo. Ông đã nghiên cứu triết học tại Đại học Warsaw và Đại học Công giáo Lublin, nơi ông nhận bằng tiến sĩ năm 1961, và tại Trường Thần học Warsaw, nơi ông dạy từ 1970 đến 1992. Là thành viên của Hội đồng Công giáo Quốc tế cho Canh tân Đặc sủng (International Catholic Council for Charismatic Revival) và Ủy ban Giáo dục, Truyền giáo, và Thầy tu Công giáo của Hội đồng Giám mục Ba Lan, Giám mục Dembowski đã công bố rộng rãi về tôn giáo và triết học.

... Điều duy nhất tôi có thể làm là cung cấp cho bạn những ý tưởng của riêng tôi và chia sẻ kinh nghiệm của riêng tôi. Và tôi sẽ lặp lại ở đây một lần nữa rằng tôi chưa bao giờ, tôi không, và tôi hy vọng tôi sẽ không bao giờ là một nhà hoạt động chính trị. Trước hết, tôi đã là một giáo sư triết học và một mục sư, và bây giờ chỉ sau này, là giám mục, và với tư cách như vậy, tôi đã xác định nhiệm vụ của tôi: để đáp ứng một cách Kitô giáo cho các câu hỏi của cuộc sống....

Một lần trong một trong những bài giảng đạo của tôi, tôi đã nói, “Chúng ta đang bị buộc tội chống lại chính phủ của nước Cộng hòa Nhân dân Ba Lan. Không, tôi không đối lập với chính phủ, nhưng chính phủ đối lập với xã hội, bằng cách sử dụng vũ lực để đưa chủ nghĩa vô thần vào”.

Zbigniew Janas

Zbigniew Janas (sinh năm 1953) được đào tạo như một kỹ thuật viên giao thông tại Trường Kỹ thuật Công nghiệp Đường sắt ở Warsaw. Trong các năm 1970, ông làm việc cho Đường sắt Quốc gia Ba Lan và nhà máy máy kéo Ursus gần Warsaw. Hoạt động tích cực trong Ủy ban Bảo vệ Công nhân (KOR) từ 1978 đến 1980, Janas đã cùng tổ chức một cuộc đình công tại nhà máy máy kéo Ursus trong năm 1980 và đứng đầu Đoàn kết của nhà máy trong 1980-81 và 1989. Là nhà hoạt động Đoàn kết ngầm

giữa 1981 và 1984, ông đã bị thất nghiệp vì các lý do chính trị từ 1984 đến 1986. Từ 1985 đến 1989, Janas đã giúp tổ chức các cuộc gặp mặt bất hợp pháp tại biên giới Ba Lan-Tiếp xúc giữa các thành viên Đoàn kết và các nhà hoạt động quyền công dân Czech và Slovak. Là Dân biểu trong Hạ viện (Sejm) từ 1989, ông đại diện cho Câu lạc bộ Nghị Viện Công dân, Liên minh Dân chủ, và Liên minh Tự do.

Như nghiên cứu đã ghi nhận, một người Ba Lan trung bình vào cuối các năm 80 đã chủ yếu tập trung vào việc tổ chức cuộc sống riêng của mình và vào các vấn đề vật chất, các vấn đề chính trị-xã hội, chẳng hạn như, những nghi ngờ liên quan đến việc quản lý yếu kém của đất nước hay cuộc khủng hoảng kinh tế, đối với đa số người Ba Lan, đã chỉ là một vấn đề bên lề, sót lại ở phía sau của cuộc sống hàng ngày. Bởi vì tại thời điểm đó, khi được hỏi câu hỏi “Cái gì là thiết yếu ngay bây giờ cho gia đình của bạn, những vấn đề bạn muốn quan tâm trên hết và mục tiêu chính của bạn là gì?”, thì những người được khảo sát có thể chỉ ra những thứ như một căn hộ, hơn năm mươi một phần trăm, gia đình và cuộc sống riêng tư, tình hình tài chính, với gần ba mươi phần trăm số người được hỏi. Và chỉ ở vị trí thứ tư, nơi tình hình trong nước được nhắc đến bởi chỉ mười ba phần trăm số người được hỏi....

...trong cuộc đấu tranh chính trị của những năm 80, tôi có thể nói rằng, theo hiểu biết của tôi, các đòi hỏi chính trị ở mức độ đáng kể đã là kết quả của những nỗi thất vọng kinh tế, hàng ngày. Sự tuyên truyền về thành công do các nhà chức trách chính trị vẽ ra đã từng bước góp phần vào những khát vọng vật chất và kỳ vọng cao hơn và cao hơn trong xã hội Ba Lan. Đồng thời, cuộc khủng hoảng đang lún sâu đã khiến cho khả năng của chính phủ để đáp ứng những mong đợi đó dần dần giảm bớt. Và như thế, sự thiếu cân bằng giữa các nhu cầu vật chất và sự mong đợi của xã hội và các điều kiện cuộc sống mà hệ thống có thể cung cấp đã hóa ra là một trong những nguyên nhân chính của các cuộc phản đối trong những năm 80. Và cái đã đẩy người dân đến cuộc đấu tranh đã không hẳn là các vấn đề vật chất khách quan mà chính là khoảng cách giữa những kỳ vọng, được đánh thức bởi sự tuyên truyền, và sự sẵn có thực tế của hàng hoá.

Gabriel Janowski

Nông dân, nhà hoạt động Đoàn kết chịu trách nhiệm về thống nhất phong trào nghiệp đoàn độc lập ở vùng nông thôn, và là người tham gia Bàn Tròn cho phe đối lập, Gabriel Janowski (sinh năm 1947) có bằng tiến sỹ nông nghiệp từ Trường Nông nghiệp ở Warsaw, nơi ông làm việc từ 1974 đến 1988. Sau việc ông bị giam giữ từ 1981 đến 1982, Janowski đã đóng vai trò lãnh đạo trong đoàn mục sư giáo dân của Giáo hội Công giáo giữa các nông dân. Ông là thành viên của Ủy ban Công dân, phó Chủ tịch (1989-90) và Chủ tịch (1990-92) của Hội đồng Quốc gia của Đoàn kết của các Nông dân Riêng lẻ, và Thượng nghị sỹ cho Câu lạc bộ Nghị viện Công dân (1989-91). Từ 1991 đến 1993, Janowski đại diện cho Liên minh Nông dân với tư cách Dân biểu tại Hạ Viện và là Bộ trưởng Nông nghiệp. Trong năm 1992 ông trở thành lãnh đạo của Đảng Nông dân – Liên minh Nông dân Ba Lan. Hiện ông là Dân biểu trong Hạ Viện gắn với Hành động Bầu cử Đoàn kết.

Trong năm 1981, trong tháng mười một, nông dân... đã tổ chức một cuộc biểu tình phản

đôi lớn tại Siedlice, và một trong những đòi hỏi đã là để cho phép họ mua ủng cao su, nhiều hơn hai cặp, và mỡ heo. Hầu như không ai biết về điều đó, nhưng khi thực phẩm được phân phối theo khẩu phần, thực ra nông dân đã không được cấp tem phiếu. Những điều đó là thực tế, phải, chúng ta không thể thực sự hiểu được những điều đó ngày hôm nay, nhóm đó, giai cấp đó, đã bị phân biệt đối xử như thế nào trong suốt thời gian đó...

Trong các khu vực nông thôn Ba Lan trên thực tế... đã có sự ủng hộ đơn phương cho chế độ mới. Và những kỳ vọng lớn quả thực đã gắn với nó. Tôi có thể hỏi các bạn, các quý bà và quý ông, trực tiếp, cái gì đã buộc phía chính phủ tham gia những cuộc đàm phán Bàn Tròn đó. Hết như đã xảy ra trong cuộc khủng hoảng trước... Tất nhiên, tôi không muốn đơn giản hóa quá mức, nhưng tôi muốn cho thấy đây là một vấn đề thực sự. Đó là vấn đề cung cấp lương thực cho những người Ba Lan, vì mỗi cuộc khủng hoảng Ba Lan đã, thực ra, đi cùng với các kệ hàng trống rỗng...

... trong thời gian các cuộc đàm phán Bàn Tròn, đối với chúng tôi, phải, tại nơi bây giờ là Phủ Chủ tịch, đã có các nông dân biểu tình ở phía trước cung điện, nông dân biểu tình, đòi lương tử tế. Mười năm sau, vào tháng Hai năm nay, như các bạn biết, Ba Lan đã bị rung chuyển bởi các cuộc biểu tình của nông dân, phải, trên quy mô chưa từng thấy trong bảy mươi năm qua. Có cái gì đó mang tính biểu tượng về điều này, vì khi đó tại đó, tại Bàn Tròn, chúng tôi đã cố gắng, phải, không thành công, như đã hóa ra là, nhưng chúng tôi đã cố gắng để giải quyết các vấn đề kinh tế, đặc biệt là các vấn đề của nông dân. Và bây giờ, mười năm sau, vẫn cùng vấn đề đó với quy mô lớn hơn nhiều đang quay trở lại, và nó vẫn chưa được giải quyết. Và đó là một thách thức lớn ở trước chúng ta, tất cả những người Ba Lan những người để ý nghiêm túc đến các nghĩa vụ của họ đối với dân tộc Ba Lan. Điều này có nghĩa rằng chúng ta sẽ phải giải quyết vấn đề của nông dân Ba Lan và chúng ta sẽ phải giải quyết nó vì lợi ích của người nông dân, nhưng cũng vì lợi ích của toàn xã hội Ba Lan...

...Giữa các phe đối lập, đã có một nỗi sợ tiếp quản. Giữa các loại thôn quê như bản thân tôi... chúng tôi đã quen với việc làm riêng của mình, với tinh thần kinh doanh bình thường và vân vân. Chúng tôi đã chẳng bao giờ bị mất hoàn toàn loại trách nhiệm này, mà ... không để hạ thấp giai cấp công nhân, nhưng họ đã hoạt động theo cách khác. Họ được cho là phải chấp hành mệnh lệnh, các bạn biết đấy. Họ nghĩ ít hơn, tôi xin lỗi, các bạn biết, tôi không có ý hạ thấp bất cứ ai. Để tồn tại như các nông dân cá thể, chúng tôi đã phải suy nghĩ, tìm hiểu một số mẹo, để nói một cách không khách sáo. Do đó chúng tôi không sợ vận hành các thứ...

Như một người đàn ông, phải, hãy gọi là người đàn ông Đoàn kết một trăm phần trăm, tôi đang trải nghiệm cá nhân, và rất sâu sắc, vấn đề to lớn của sự trệch khỏi Đoàn kết của cộng đồng tôi đang đại diện, và đó là cộng đồng nông thôn...

... Thật là cái gì đó không thể tin được rằng phong trào hòa bình mạnh mẽ nhất trong phần đó của châu Âu, phong trào đã làm thay đổi bộ mặt của thế giới hiện đại, đã không có khả năng để tìm thấy vị trí của nó trong thế giới hiện đại này! Nhưng tôi tin, và tôi là một người lạc quan, rằng chúng ta sẽ tìm thấy nó và chúng ta sẽ bước vào thế kỷ XXI với một lực lượng mới, lực lượng mà sẽ xuất phát, trước hết, từ Đoàn kết và từ các giáo huấn xã hội của Nhà thờ. Và đây là hai nhiệm vụ chủ yếu mà chúng ta phải thực hiện.

Janina Jankowska

Nhà báo phát thanh truyền hình Janina Jankowska đã dẫn đầu đoàn đại biểu Đoàn kết tại bàn nhỏ về radio và TV công cộng trong các cuộc Đàm phán Bàn Tròn. Sau khi tốt nghiệp Đại học Warsaw ngành văn học Ba Lan, Jankowska đã làm việc cho đến 1982 tại Ủy Ban Radio và TV. Tháng Tám 1980, Jankowska theo dõi các sự kiện tại xưởng đóng tàu Gdańsk, trở thành một thành viên của Ban Biên tập cho các Chương trình Phát sóng Đoàn kết. Bị bắt giam dưới thời quân luật vào đầu năm 1982, cô đã đi làm các chương trình phát thanh thời sự cho việc phát hành bí mật trên các băng cassette ghi âm, mà đã đưa cô vào tù năm 1984. Jankowska đã chịu trách nhiệm về các chiến dịch radio và TV của phe đối lập trong các cuộc bầu cử năm 1989. Cô đã làm việc như một nhà báo phát thanh truyền hình ở Ba Lan từ 1990 và đã là chủ tịch Hội đồng Chương trình của Radio Ba Lan từ 1993.

...Bất kỳ cuộc phỏng vấn nào đã được ghi trong các cuộc đàm phán Bàn Tròn, các cuộc phỏng vấn được ghi lại bởi các nhà báo chế độ, như chúng tôi gọi họ khi đó, đều đã có sự tham dự của nhà báo của chúng tôi, người ghi lại tất cả mọi thứ và sau đó chúng tôi sẽ kiểm tra những phần của cuộc phỏng vấn đã bị cắt, vì vậy, với hơi thở xam xỉ này trên cổ của họ, họ phải tạo ra các bản tin tử tế, thực, được thực hiện tốt. Ngoài ra, chúng tôi cũng đã muốn khán giả biết khi nào Zakrzewski, nhà báo chế độ, nói chuyện với một thành viên của OPZZ (công đoàn của chính phủ) hoặc một người từ Đoàn kết. Và ở đây tôi phải nói một cách khiêm nhã rằng đây đã là ý tưởng của tôi. Chúng tôi đã có ba bìa cứng đựng giấy tờ với logo của Đoàn kết, để cho tất cả mọi người từ phía chúng tôi những người được phỏng vấn trên TV đều cầm tập bìa đó như thế này. Và đã trở nên rõ ràng, vì nếu không thì sẽ không ai có thể xác định người đó là thành viên của Đoàn kết hay phe đối lập và không phải là một người từ OPZZ. Đó là về thời điểm này đã giống thế nào...

Tại các cuộc đàm phán Bàn Tròn chúng tôi thậm chí đã không mơ rằng cái đã xảy ra lại đã có thể xảy ra, rằng rất sớm chúng tôi sẽ có báo chí tự do. Một trong những đồng nghiệp của tôi, người tham gia tại “bàn nhỏ” báo chí đã nói, và tôi sẽ không trích chính xác ở đây, rằng ông hy vọng có lẽ trong hai năm các xuất bản phẩm ngầm sẽ trở nên hợp pháp. Chúng tôi đã chỉ đơn giản hy vọng vào sự chấm dứt đàn áp chống lại các ấn phẩm ngầm. Và, tất nhiên, cách ứng xử xã hội Ba Lan trong cuộc bầu cử, ý tôi muốn nói là kết quả bầu cử, đã khiến tất cả chúng tôi ngạc nhiên. Và chúng tôi, các nhà báo, tôi nghĩ hàm ơn tất cả điều này đặc biệt nhiều bởi vì cái đã xảy ra chính xác đã là cái chúng tôi chiến đấu cho. Nhờ đó chúng tôi có phương tiện truyền thông đại chúng hoàn toàn tự do bây giờ và chúng tôi có thể viết theo lương tâm của mình. Tuy nhiên, hoàn cảnh hoàn toàn mới và cũng khá hạn chế đã nảy sinh, nhưng những hiện tượng đó là gần gũi với thế giới mà trong đó chúng ta đang ở đây ngay bây giờ. Đó là sự thương mại hóa nào đó, một sự phụ thuộc nào đó vào các trung tâm, có lẽ không còn mang tính chính trị ..., nhưng có lẽ một mức độ nào đó mang tính chính trị, mà chủ yếu vào tiền...

...một người bạn nam của tôi từ phe đối lập đã nói với tôi trong một cuộc trò chuyện về một điểm rằng chúng ta nên dựng một đài tưởng niệm dành riêng cho những người phụ nữ thời quân luật, bởi vì toàn bộ mạng lưới âm mưu đó, tất cả điều này đã đặt trên vai của người phụ nữ...

...Đoàn kết mà chúng tôi đã trực tiếp tham gia và cảm thấy rất xúc động về đã là một sáng tạo của một thời đại nhất định, trong một thời gian nhất định, và có lẽ nó không thể dễ dàng được chuyển cho ngày hôm nay, như thực tế đã chứng minh...

... Thời kỳ Bàn Tròn đã rất thú vị, rất quan trọng, cũng bởi vì nó đã cho phép chúng

tôi nhìn vào các đối thủ, vào các đối tác, và bắt đầu hiểu họ. Và đây là khi các liên kết được tạo ra, và chúng đã rất cần thiết để hiểu những người đó khác đi và để cố hiểu động lực của họ, cách họ suy nghĩ. Và mặt khác, những cuộc đàm phán Bàn Tròn đó đã đánh dấu sự khởi đầu của một quá trình đã mang lại một sự kết thúc giai đoạn này của dân chủ trực tiếp khi người dân vẫn còn có tác động trực tiếp đến các nhà chức trách công đoàn và các nhà chức trách đối lập. Và một giai đoạn mới đã bắt đầu mà, tôi sợ, hôm nay đã dẫn đến chứng điệp nào đó đối với những phản kháng xã hội.

Dịch giả Nguyễn Quang A gửi trực tiếp cho *BVN*